

Landskapsandelssystemet en helhet – flera delar

2024

Landskapsandelssystemet omfattar

- komplettering av skatteinkomster
- kostnadsbaserade landskapsandelar
- skärgårdstillägg och
- samarbetsstöd.

Syftet med landskapsandelarna

- Skapar ekonomiska förutsättningar för kommunerna att producera välfärd.
- Utjämningsystem - utjämnar opåverkbara skillnader mellan kommunerna.
- Till opåverkbara skillnader räknas inkomster, demografi, lägre elevunderlag i skola samt opåverkbara omständigheter (KST-områden)

Målsättningar

En parlamentarisk referensgrupp tog fram övergripande målsättningar.

Landskapsandelssystemet ska

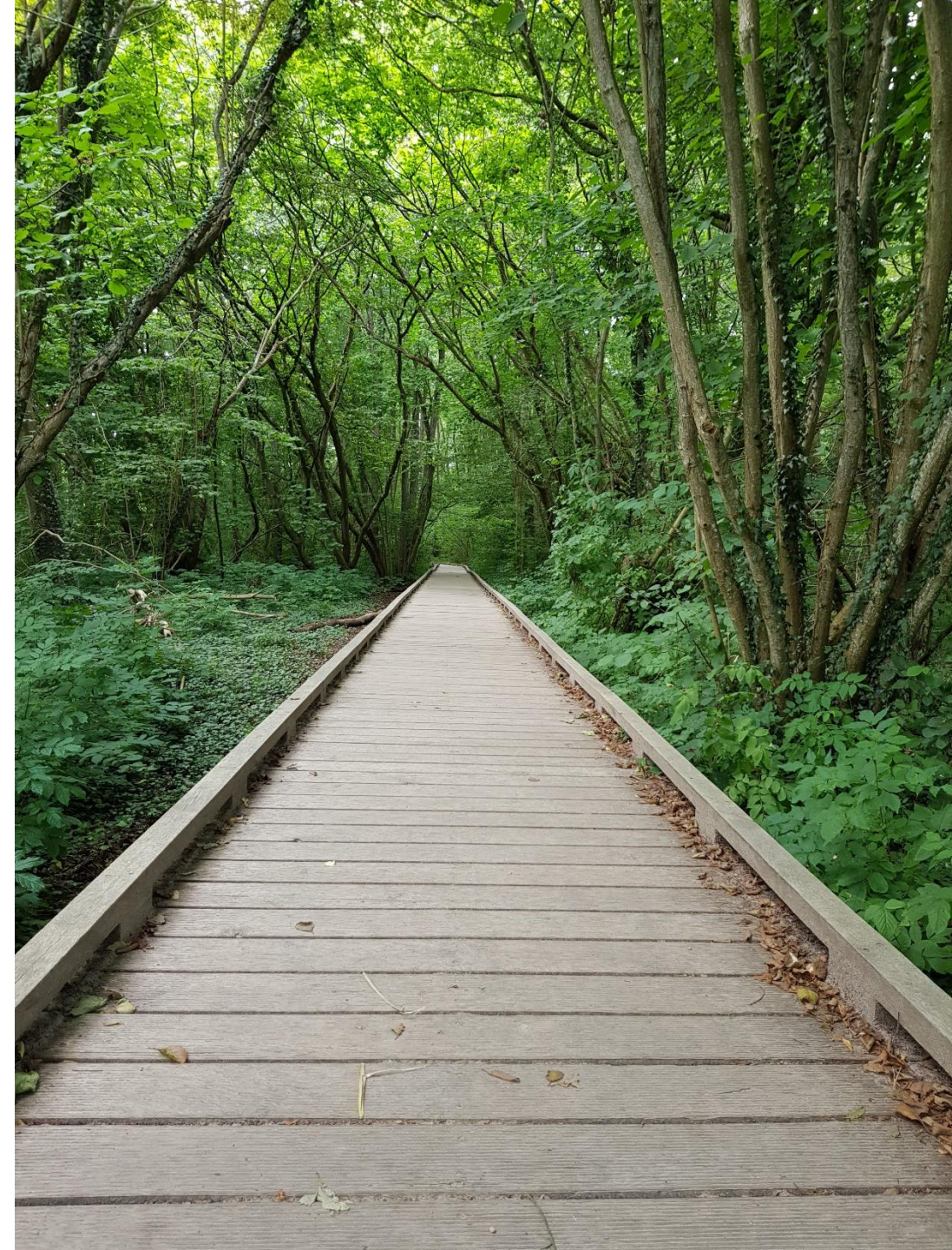
1. ge kommunerna möjlighet att tillhandahålla lagstadgad basservice
2. vara enkelt och förutsägbart
3. gynna hållbar tillväxt
4. främja samarbete och samgång.

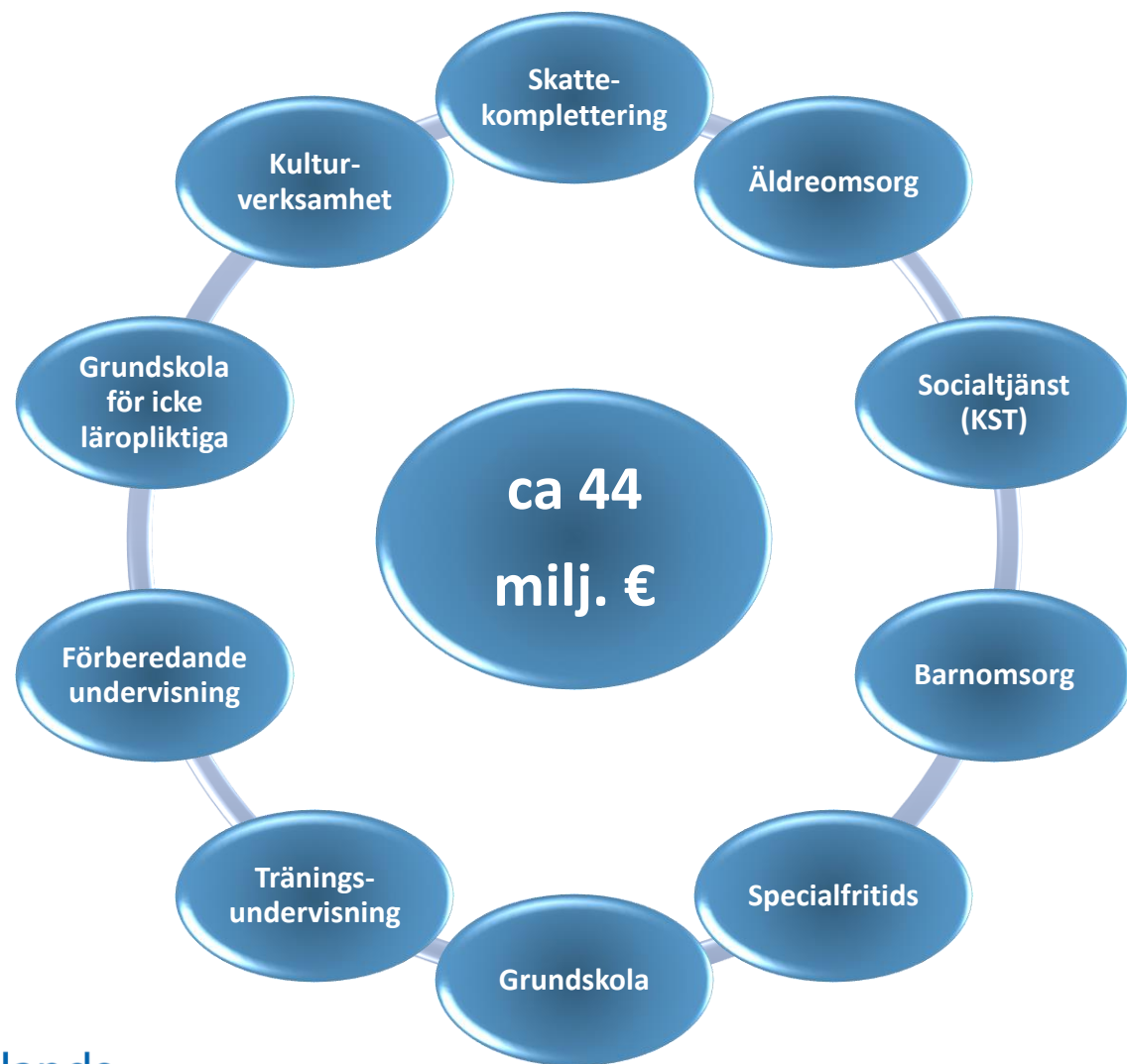
Hur uppnår vi målsättningarna?

Målsättningarna nås genom

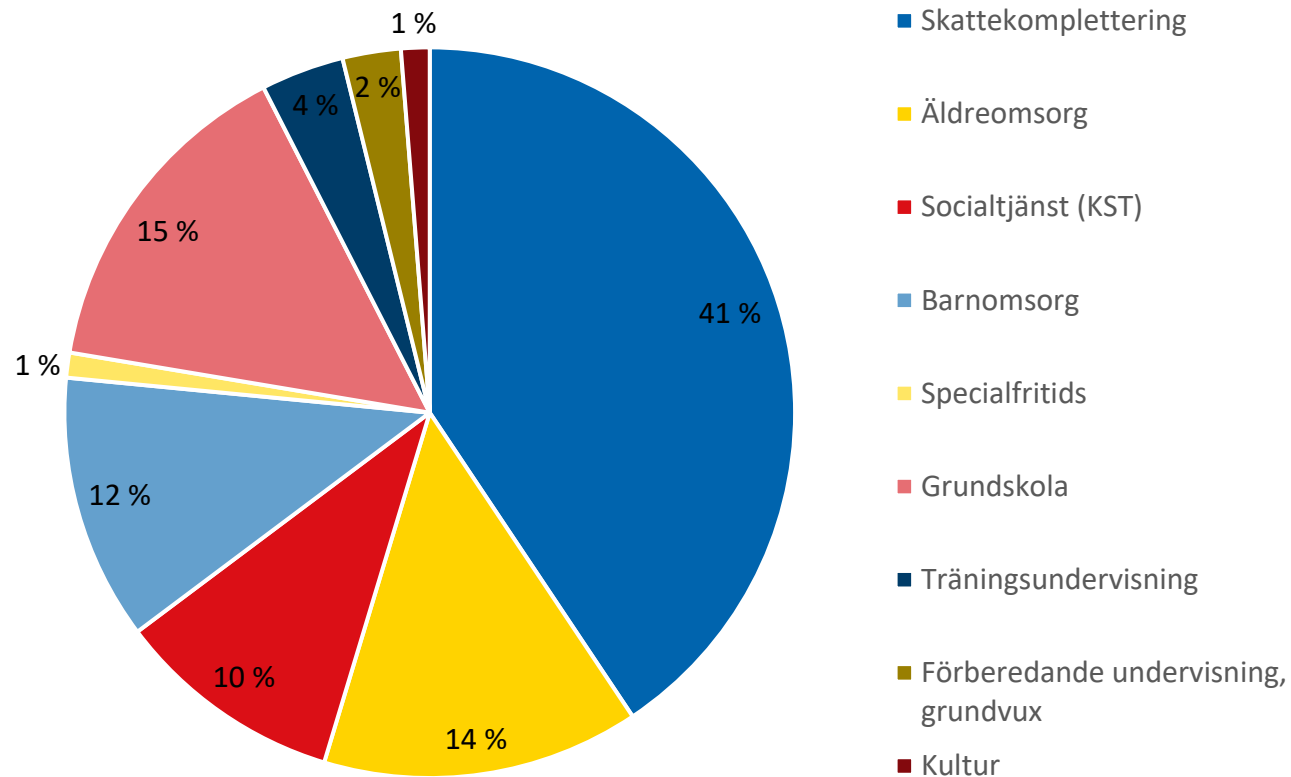
- inkomstutjämning genom skattekomplettering
- kostnadsutjämning för driftskostnader och stöd till skärgården
- en steglös modell
- ett fåtal parametrar som styr fördelningen.

Landskapsandelarna är en helhet

Systemet fördelar ca 44 miljoner euro (2025)

Komplettering av skatteinkomsterna

- Inkomstutjämning – utjämnar på basen av skattekraft
 - kalkylerad beskattningsbar inkomst per invånare
 - förvärvsinkomst- och samfundsskatt
 - medeltal av 5 skatteår
- Skillnaden mellan kommunens skattekraft och hela landskapets skattekraft - 90 procent av skillnaden utjämnas
- Nivån höjs med en uppräkningsfaktor
- Utgör mellan 33 och 50 procent av totalvolymen
- Uppräkningsfaktorn kan justeras

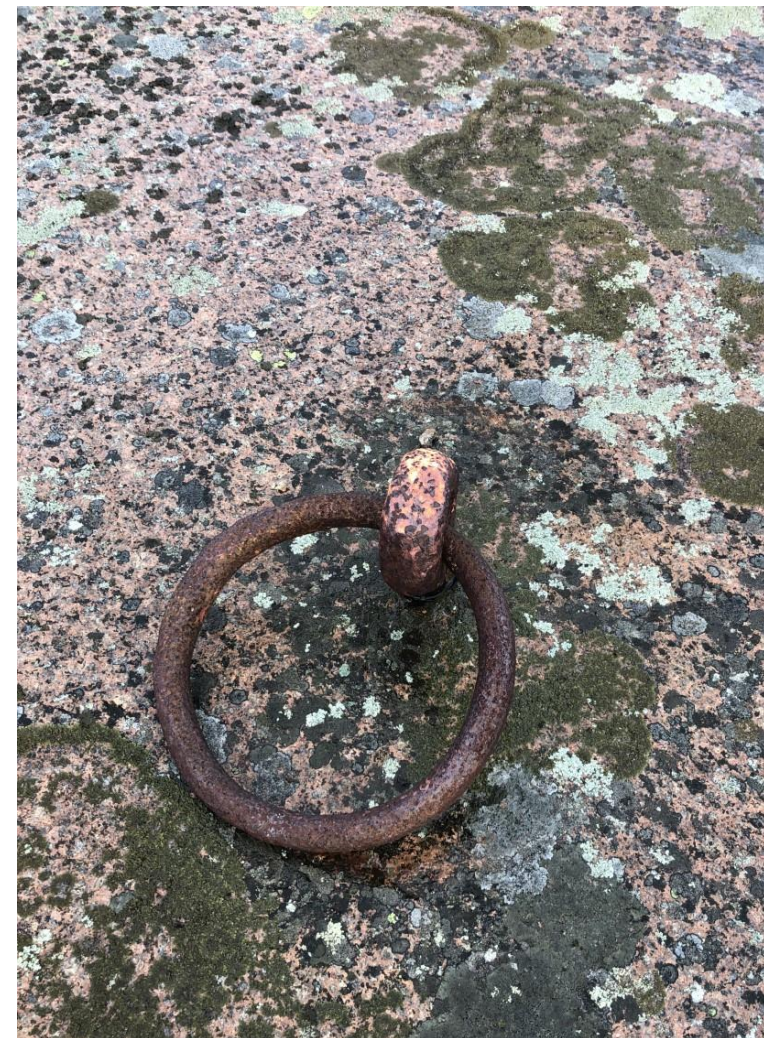

Kostnadsbaserade landskapsandelar

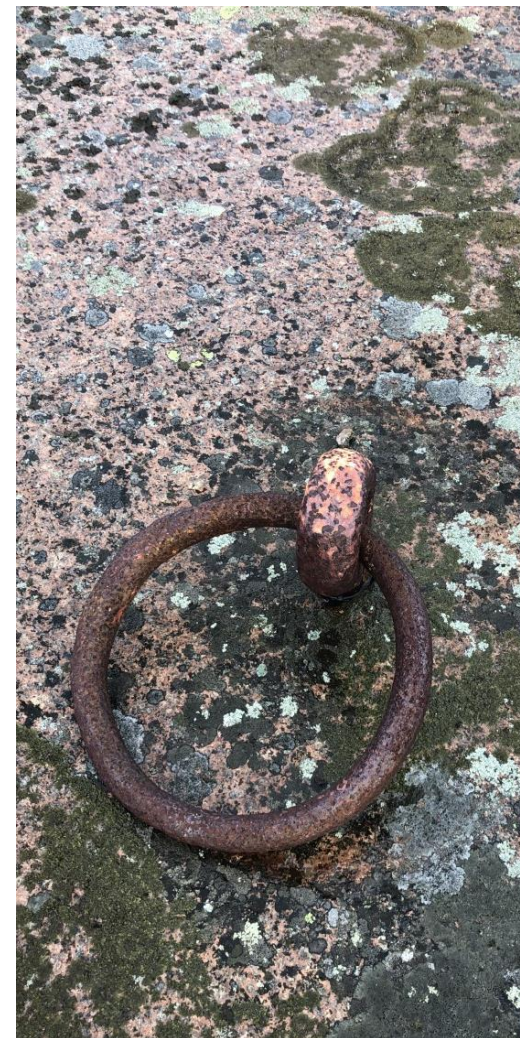
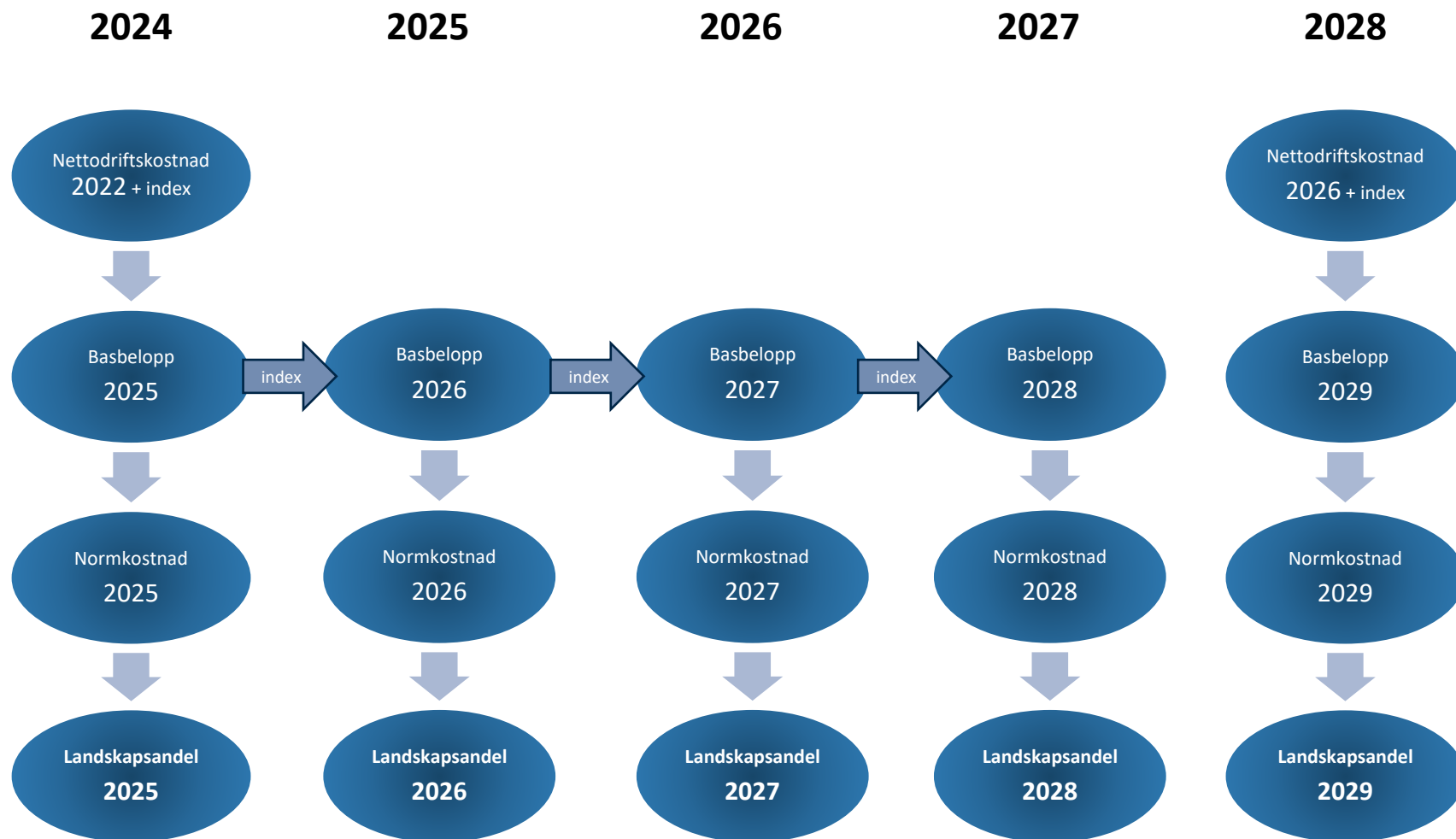
- Basbelopp, normkostnad och ersättningsgrad
 - basbeloppet är normkostnaden per invånare
 - ersättningsgraden anger landskapets andel av normkostnaden
- Normkostnaden har sin grund i de verkliga driftskostnaderna
- Basbeloppen justeras varje år
 - förändring i kostnadsnivån enligt index
 - förändring av landskapsandelsuppgifterna
- Uppföljning av basbeloppen vart fjärde år

Kostnadsbaserade landskapsandelar

Indexjustering och uppföljning

Landskapsandel för äldreomsorgen

- Baseras på driftskostnaderna för äldreomsorgen
- Antal invånare i åldersgrupperna 65-74, 75-84 och 85+
- Olika basbelopp för varje åldersgrupp
- Ersättningsgraden är 12,5 procent av normkostnaden
- Skärgårdstillägg ger en ersättningsgrad på
 - 27,5 procent för skärgården och
 - 32,5 procent för ytterskärgården

Landskapsandel för den samordnade socialtjänsten

- Baseras på driftskostnaderna för de verksamheter som sköts av Kommunernas socialtjänst (KST)
- Ett basbelopp för antalet invånare i landskapet
- Ersättningsgraden är 12,8 procent av normkostnaden (13,2 procent 2024)
- Landskapsandelen betalas direkt till KST

Landskapsandel för barnomsorgen

- Baseras på driftskostnaderna för barnomsorgen exkl. specialfritidshemsverksamheten
- Ett basbelopp för antalet invånare i åldersgruppen 0-6
- Ersättningsgraden är 16,6 procent av normkostnaden
- Skärgårdstillägg ger en ersättningsgrad på
 - 31,6 procent för skärgården och
 - 36,6 procent för ytterskärgården

Landskapsandel för specialfritidshemsverksamheten

- Baseras på driftskostnaderna för specialfritidshemsverksamheten
- Ett basbelopp för antalet elever i kommunen som deltar i specialfritidshemsverksamhet
- Ersättningsgraden 100 procent av normkostnaden

Landskapsandel för grundskolan

- Baseras på driftskostnaderna för grundskolan exkl. träningsundervisningen, den förberedande undervisningen och grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga
- Elevunderlag – antalet invånare i åldersgruppen 6-15
- Elevunderlaget fördelas på de olika intervallen 0-40, 41-60, 61-80, 81-100, 101-150 och 150+
- Olika basbelopp för de olika intervallen – högre basbelopp för lägre elevunderlag
- Ersättningsgraden är 20,2 procent av normkostnaden
- Skärgårdstillägg ger en ersättningsgrad på
 - 34,2 procent för skärgården och
 - 39,2 procent för ytterskärgården

Landskapsandel för träningsundervisningen

- Baseras på driftskostnaderna för träningsundervisningen
- Ett basbelopp för antalet elever i kommunen som får träningsundervisning
- Ersättningsgraden 100 procent av normkostnaden

Landskapsandel för den förberedande undervisningen

- Baseras på driftskostnaderna för den förberedande undervisningen för nyanlända elever med ett annat modersmål än svenska
- Ett basbelopp för antalet elever i kommunen som får förberedande undervisning
- Ersättningsgraden 100 procent av normkostnaden

Landskapsandel för grundskoleutbildning för andra än läropliktiga

- Baseras på driftskostnaderna för grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga
- Ett basbelopp för antalet personer i kommunen som får grundskoleutbildning för andra än läropliktiga
- Ersättningsgraden 100 procent av normkostnaden

Landskapsandel för kulturverksamhet

- Baseras inte på de verkliga driftskostnaderna
- Ett basbelopp för antalet invånare i kommunen
- Ersättningsgraden 10 procent av normkostnaden

Stöd till skärgården

- Skärgårdskommuner: Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Vårdö
- Ytterskärgård: Brändö, Kumlinge, Kökar, Sottunga
- Tillägg till landskapsandelarna för äldreomsorg och barnomsorg
 - skärgårdskommuner +15 procent
 - ytterskärgård + 5 procent
- Tillägg till landskapsandelen för grundskolan
 - skärgårdskommuner + 14 procent
 - ytterskärgård + 5 procent
- Stöd för anläggningsprojekt i ytterskärgården

Samarbetsstöd

- Syftet med samarbetsstödet är att uppmuntra till frivilligt samarbete.
- Samarbetsstöd kan enligt prövning beviljas en kommun som tillsammans med en eller flera andra kommuner inleder ett samarbetsutvecklande projekt som bedöms leda till effektivare produktion av kommunal service.
- Samarbetsstöd kan också beviljas
 - 1) en kommun som på egen hand inleder ett projekt inom it-området, om det bedöms öka möjligheten till it-samordning inom den offentliga sektorn på Åland, samt
 - 2) en kommun som ansluter sig till ett pågående projekt, en befintlig tjänst eller investering inom it-området, och anslutningen bedöms öka graden av it-samordning inom den offentliga sektorn på Åland.
- Samarbetsstöd kan också beviljas för en förstudie till ett projekt.
- Ett kommunalförbund kan beviljas samarbetsstöd enligt samma villkor som en kommun.

Överföringar utöver landskapsandelssystemet

- Samgångsunderstöd
- Kompensation till kommunerna för
 1. sänkta samfundsskatteintäkter
 2. resekostnadsavdraget
 3. grundavdraget

Samgångsunderstöd

Invånarantal	Samgångs- understöd, euro/invånare
högst 2 000	405
2 001–3 000	383
3 001–4 000	350
4 001–5 000	320
5 001–6 000	293
6 001–7 000	269
7 001–8 000	248
8 001–9 000	230
9 001–10 000	215

- Kommunstrukturlag (2019:29) för Åland
- Samgångsunderstödet ska användas till nödvändiga kostnader för bildandet av den nya kommunen, utvecklandet av servicesystem i den nya kommunen och förbättrande av servicens produktivitet eller för att stärka ekonomin i den nya kommunen
- Samgångsunderstödet består av en fast grunddel och en rörlig tilläggsdel som bestäms utgående från kommunens invånarantal den 1 januari det år då ändringen av kommunindelningen träder i kraft
- Grunddelens belopp påverkas även av antalet kommuner som deltar i samgången
- Skärgårdstilläggets belopp är 60 procent av det samgångsunderstöd som kommunen har rätt till under det första året efter att ändringen av kommunindelningen trätt i kraft
- Skärgårdskommuner Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö
- Samgångsunderstödet betalas under fem år

Kompensationer till kommunerna

Kompensation till kommunerna för sänkta samfundsskatteintäkter

- Landskapsregeringen betalar kompensation till kommunerna för den sänkning av intäkterna från beskattningen av samfund och samfällda förmåner som orsakas av social- och hälsovårdsreformen i riket.
- Tillämpas från och med skatteåret 2023
- Kompensationen betalas skatteårsvis och beloppet motsvarar 11,25 procentenheter av den andel av den debiterade samfundsskatten som för respektive skatteår återförs till Åland i form av skatteavräkning enligt 49 § i självstyrelselagen.
- Förskottsbeloppet fördelas mellan kommunerna enligt de andelar som med stöd av kommunalskattelagen för landskapet Åland tillämpas för det aktuella skatteåret.
- Skillnaden mellan förskottsbelopp och kompensationsbelopp avräknas i samband med nästa förskottsbetalning efter att kompensationsbeloppet har fastställts.
- Förskottsbelopp (2025) 4,1 miljoner
- Slutreglering skatteår (2023) - € 865 000,00

Kompensation till kommunerna för förlust av skatteintäkter på grund av vissa avdrag

Landskapsregeringen betalar kompensation till kommunerna för den förlust av skatteintäkter som orsakas av följande avdrag i kommunalskattelagen (2011:119) för landskapet Åland:

1. resekostnadsavdraget från förvärvsinkomsten enligt 10 §
 2. grundavdraget enligt 23 §.
- Tillämpas från och med skatteåret 2023
 - Under skatteåret betalas kompensationen för förlust av skatteintäkter i förskott.
 - Kommunens förskottsbelopp beräknas med utfallet av tidigare beskattning som grund, samt med beaktande av förändringar som skett därefter och som kan anses ha betydelse för den slutliga kompensationens storlek.
 - Skillnaden mellan förskottsbeloppet och kompensationsbeloppet avräknas i samband med nästa förskottsbetalning efter att kompensationsbeloppet har fastställts.

Kompensation till kommunerna för resekostnadsavdraget

- Kompensationsbeloppet utgör 70 procent av kommunens förlust av skatteintäkter
- Förskottsbelopp (2025) 1 miljon

Kompensation till kommunerna för grundavdraget

- Kompensationsbeloppet utgör 60 procent av kommunens förlust av skatteintäkter (70 procent 2023 och 2024)
- Målsättningen är att sänka kompensationsbeloppet till 46% från och med skatteår 2026
- Ändringen görs som en följd av sjukkostnadsavdragets slopande från och med 1.1.2025
- Förskottsbelopp (2025) 4 miljoner

Likviditetsstöd

- Tillfälligt likviditetsstöd till kommuner 2024-2026
- Likviditetsstödet kan beviljas en kommun vars ekonomiska problem är så svåra att den till följd av likviditetsbrist inte längre kan garantera den lagstadgade servicen till invånarna.
- Stödet beviljas först efter att kommunen själv har vidtagit alla tillgängliga åtgärder för att upprätthålla likviditeten.
- Syftet med likviditetsstödslagen är att garantera invånarna i alla kommuner lagstadgade rättigheter.
- Likviditetsstödet beviljas enligt prövning av landskapsregeringen efter att medel har upptagits i budgeten.
- Det tillfälliga likviditetsstödet beviljas för högst sex månader åt gången.

Kommunen styr

- Landskapsandelssystemet är en helhet – som består av flera delar
- Systemet fördelar resurser till kommunerna baserat på de olika delarna
- Hanteringen av de olika landskapsandelar som utgör helheten är fördelad mellan flera avdelningar inom landskapsregeringen.
- **Kommunen styr** över sin egen resursfördelning och prioriterar mellan olika politikområden

